

УДК 339.5(477):347.5

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.2.7>

ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРОВІДНИХ ГАЛУЗЕЙ ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ: НАЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ

Петруненко Я.В.,
*доктор юридичних наук, професор,
старший науковий співробітник
відділу проблем модернізації господарського права та законодавства
Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова Національної академії наук України»
ORCID: 0000-0002-1186-730X
e-mail: petrunenکو@yahoo.com*

Тройніков В.В.,
*аспірант Державної установи
«Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова Національної академії наук України»
ORCID: 0009-0004-5897-7866
e-mail: v.v.troinikov@gmail.com*

Петруненко Я.В., Тройніков В.В. Питання захисту провідних галузей виробництва України: національні пріоритети.

У статті акцентовано, що в умовах повномасштабної війни та економічної кризи захист провідних галузей виробництва України стає одним із пріоритетних завдань держави. Від збереження і розвитку цих галузей залежить не лише економічна самостійність країни, але й її обороноздатність. Визначено провідні галузі виробництва України, які потребують першочергового захисту. Проаналізовано основні ризики і загрози для цих галузей. Розроблено комплекс пріоритетних заходів із захисту провідних галузей виробництва, які включають фінансову підтримку, податкові та митні пільги, державні гарантії, створення сприятливого інвестиційного клімату, модернізацію технологій та інноваційний розвиток, захист інтелектуальної власності. Реалізація запропонованих заходів однозначно сприятиме зміцненню економічної безпеки країни, а відповідно й її обороноздатності.

Наголошується, що в контексті глобалізації та конкурентної боротьби на міжнародних ринках представляється вкрай важливим забезпечити стійкість та конкурентоспроможність ключових секторів виробництва, зокрема енергетики, машинобудування, важкої промисловості. Національні пріоритети у цій сфері повинні включати розробку та впровадження ефективних стратегій захисту, модернізацію технологічного базису, підвищення якості продукції, створення сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення енергетичної безпеки.

Представляється, що аналіз інноваційних тенденцій, вивчення світового досвіду і впровадження передових технологій є ключовими аспектами розвитку та захисту провідних галузей виробництва. Наявність ефективної системи захисту інтелектуальної власності, впровадження дієвих заходів кібербезпеки та інформаційної безпеки, підтримка державних програм розвитку виробничих потужностей сприяють зміцненню захисту важливих галузей економіки.

Узагальнено, що вивчення та аналіз проблем захисту провідних галузей виробництва України і розробка національних пріоритетів з цього питання є важливими завданнями для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності економіки країни у сучасних умовах геополітичних та економічних викликів, а також для повоєнної відбудови держави.

Ключові слова: провідні галузі виробництва, національні пріоритети, ризики, загрози, війна, захист, державна підтримка, інновації, інвестиції, нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності, економічна безпека, обороноздатність країни, добробут населення.

Petrunenko Ia., Troinikov V. Protection of Ukraine's leading industries: national priorities.

The article emphasises that in the context of a full-scale war and economic crisis, protection of Ukraine's leading industries becomes one of the state's priority tasks. Not only the economic independence of the country, but also its defence capability depends on the preservation and development of these industries. The article identifies the leading industries of Ukraine that require priority protection. The main risks and threats to these industries are analysed. A set of priority measures to protect the leading industries has been developed, including financial support, tax and customs benefits, state guarantees, creation of a favourable investment climate, technology modernisation and innovation, and protection of intellectual property. The implementation of the proposed measures will definitely contribute to strengthening the country's economic security and, accordingly, its defence capability.

It is emphasised that in the context of globalisation and competition in international markets, it is extremely important to ensure the sustainability and competitiveness of key production sectors, including energy, machine building, and heavy industry. National priorities in this area should include the development and implementation of effective protection strategies, modernisation of the technological base, improvement of product quality, creation of a favourable investment climate and energy security.

The author suggests that analysis of innovation trends, study of international experience and introduction of advanced technologies are key aspects of development and protection of leading industries. An effective system of intellectual property protection, implementation of effective cybersecurity and information security measures, and support of state programmes for the development of production capacities contribute to strengthening the protection of important sectors of the economy.

The author concludes that studying and analysing the problems of protecting Ukraine's leading industries and developing national priorities in this regard are important tasks for ensuring the sustainability and competitiveness of the country's economy in the current conditions of geopolitical and economic challenges, as well as for the post-war reconstruction of the state.

Key words: leading industries, national priorities, risks, threats, war, defence, state support, innovations, investments, non-tariff regulation of foreign economic activity, economic security, national defence capability, welfare of the population.

Постановка проблеми. Українська економіка за останні роки пережила значні потрясіння. Війна з росією, яка розпочалася у 2014 р., і пандемія COVID-19, що охопила увесь світ у 2019-2020 роках, негативно вплинули на більшість галузей. Якщо пандемія спричинила порушення ланцюгів поставок, зниження попиту і скорочення виробництва, то військова агресія росії проти нашої країни призвела до руйнування інфраструктури, втрати ринків збуту, скорочення, а у деяких випадках і взагалі повне припинення виробництва.

У цьому контексті захист провідних галузей національного виробництва України є достатньо важливим завданням для українського уряду і українських підприємств. Зумовлено це тим, що провідні галузі: формують значну частку ВВП України (наприклад, за даними Державної служби статистики України, провідні галузі національного виробництва, зокрема такі як агропромисловий комплекс, гірничодобувна промисловість, металургійна промисловість, хімічна промисловість, машинобудування у 2022 р. формували 45% ВВП України); забезпечують зайнятість населення (у провідних галузях в 2022 р. було зайнято 38% працездатного населення України); є джерелом податкових надходжень (у 2022 р. провідні галузі забезпечили 40% податкових надходжень до бюджету); відіграють важливу роль у забезпеченні економічної безпеки України (провідні галузі забезпечують Україну стратегічно важливими товарами та послугами). І хоча 2023 р. продемонстрував деякі зрушення та пошкваллення економічних процесів, залишається багато питань організаційно-правового характеру, які потребують зусиль як з боку уряду, так і самих суб'єктів господарювання.

Ми цілком підтримуємо тих дослідників, котрі вважають, що наша країна потребує дієвих реформ у всіх сферах економічного життя, які дозволять збільшити інвестиційну привабливість для іноземного капіталу й закріпити свої конкурентоспроможні позиції на світовому ринку [1, с. 9], і зауважуємо про те, що це стане можливим у тому числі й завдяки належній державній підтримці та захисту провідних галузей виробництва України, чим й обумовлена наша увага до цієї проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В основу представленої статті покладено аналіз національного законодавства, аналітичних матеріалів, а також наукові дослідження вітчизняних

вчених, таких як А. Музиченко, Т. Овчаренко, Т. Сігаєва, М. Абрамова, Д. Маньков, С. Журенко, Д. Різник. Окремі питання за темою статті досліджувались одним з авторів у раніше опублікованих роботах щодо трансформації державної економічної політики [2], оцінки суспільного добробуту в Україні в умовах пандемії COVID-19 і цифровізації економіки [3], тенденцій управління глобальним економічним розвитком у пост-пандемічний період [4], втім слід констатувати, що наявних наукових розвідок окресленої проблематики у сучасній правовій і економічній науці недостатньо, відповідно представлена стаття має на меті заповнення певних пробілів.

Метою дослідження є визначення основних проблем і окреслення заходів захисту провідних галузей національного виробництва України в умовах війни. Для реалізації поставленої мети у статті передбачається вирішення наступних **дослідницьких завдань**: проаналізувати стан провідних галузей національного виробництва України, визначити актуальні проблем і заходи захисту провідних галузей національного виробництва України, надати пропозиції організаційно-правового формату щодо покращення стану цих галузей.

Виклад основного матеріалу. Вплив збройної агресії росії на економічні сектори України демонструє значні втрати для країни. Потреба у фінансуванні воєнних дій, руйнування промислових підприємств і збільшення рівня міграції є лише кількома з великого масиву факторів, що впливають на економічний стан країни. За оцінками фахівців, воєнні дії не лише призвели до зменшення обсягів національної економіки, але й суттєво змінили її структуру. Лише за 2022 р. ВВП України знизився майже втричі.

При цьому, виклики, що виникли внаслідок війни, стосуються як великих корпорацій, так і малого та середнього бізнесу.

Наразі багато компаній стикаються зі значним зниженням попиту на їх товари і послуги та відчувають необхідність знаходити нових клієнтів і канали збуту. При цьому, велика кількість підприємств має проблеми з відсутністю або затримками в оплаті за реалізовані товари і послуги.

Не менш важливим чинником є недостатність фінансування. Близько 40% українських підприємств потребують додаткового оборотного капіталу, однак мають проблеми з його отриманням через обмеження банківських кредитів.

Також логістичні проблеми стали неприємною перешкодою для бізнесу, зокрема стандартні транспортні маршрути частково припинили свою роботу, порти частково заблоковані, а пріоритет віддається гуманітарним та військовим поставкам. У деяких випадках спостерігається й нестача пального.

Російські ракетні удари також мали негативний вплив, знищуючи п'яту частину складських приміщень.

Воєнні дії мали вплив і на наявність робочої сили та фахівців. Проблеми корупції та оподаткування також залишаються актуальними.

У науковій літературі справедливо наголошується, що усе це ставить під загрозу потенціал українських збройних сил щодо забезпечення та закріплення успіху на фронті нинішньої війни в довгостроковій перспективі. Не секрет, що без надійної економічної логістичної підтримки важко досягти військової перемоги, а забезпечити стійке післявоєнне зростання практично неможливо. Тому сьогодні національна економіка стає одним із пріоритетних фронтів, від якого залежить хід військових дій та успішне відновлення країни після завершення бойових дій. Як і на полі бою, де запорукою перемоги є насамперед грамотне військове керівництво, успіх на економічному фронті значною мірою залежить від здатності управлінців різних рівнів забезпечити ефективність предметної імплементації, включаючи розробку відповідних стратегічних планів і своєчасне виконання визначених імплементаційних завдань [5].

За різними оцінками фахівців, у післявоєнний період пріоритетом стане відновлення інфраструктурних об'єктів, що зазнали руйнувань, та продовження зміцнення обороноздатності країни. Далі розглянемо різні галузі національної економіки та визначимо найбільш перспективні шляхи їх захисту.

Слід зауважити, що тривалий час для України провідними галузями, які вважалися бюджетоформуючими, були агропромисловий комплекс, металургія, хімічна галузь, гірничодобувна галузь, машинобудування. Якщо вести мову про виклики для цих галузей, то вони практично однакові. Серед них:

1) *війна*: російська агресія призвела до руйнування заводів, втрати ринків збуту, скорочення виробництва;

2) *застаріле обладнання*: велика кількість підприємств (у т.ч., аграрних) використовують застаріле обладнання, що знижує їх конкурентоспроможність;

3) *недостатність кадрового забезпечення*: в Україні нині спостерігається нестача кваліфікованих кадрів практично у всіх секторах ключових галузей;

4) *конкуренція іноземних компаній*: українські підприємства стикаються з жорсткою конкуренцією з боку іноземних компаній (згадати хоча б нещодавні випадки протестів польських фермерів з перекриттям державного кордону).

І це лише незначна частина комплексу проблем, що спіткають ключових учасників національної економіки. Особливу увагу слід звернути на аграрний сектор, де має місце необхідність переглянути національні підходи до критеріїв економічної та агрономічної стійкості в Україні з метою запобігання вказаним проблемам у майбутньому. У цьому контексті передовсім необхідно розробити національний критерій сталого агропромислового виробництва, який би враховував специфіку галузі та агрокліматичних умов в Україні. На додачу слід зауважити, що у 2021 р. обсяг експорту агропродукції досяг 27,8 млрд. доларів США, що тоді становило 41% від загального обсягу всього експорту товарів. Також сільське господарство забезпечувало приблизно 14% робочих місць для українського населення.

Потужності переробної промисловості зазнали значних скорочень через пошкодження та знищення великої частини активів базових галузей, таких як чорна металургія, хімічна та машинобудівна промисловість. Це й спричинило зменшення їхнього впливу на загальну структуру промисловості (за винятком машинобудівної галузі, яка значною мірою зберігала свою активність завдяки оборонним замовленням) на користь менш технологічних галузей, власне таких як добувна, харчова та деревообробна.

Фахівці з Національного інституту стратегічних досліджень справедливо зауважують: одним з ефективних інструментів реструктуризації промисловості та нарощування її доданої вартості у світовій практиці залишається державна підтримка стратегічних галузей, ключових технологій і забезпечення економіки критичною сировиною та матеріалами для їхнього розвитку [6]. Загалом варто погодитись з наведеним твердженням, втім з єдиним зауваженням: це розвиток інноваційних напрямів і технологічних розробок, які матимуть визначальний вплив на глобальну економіку у коротко- та середньостроковій перспективі. А такими сферами вже сьогодні стають зелена економіка, IT-індустрія і штучний інтелект (використання Інтернету речей, діджиталізація послуг, кіберзахист).

Також до цього варто додати, що визначення пріоритетних галузей та послідовне сприяння їм стали досить важливими передумовами для досягнення *«економічного дива»*, яке спостерігається у країнах, таких як *«азійські тигри»*. Наприклад, у Тайвані були сформульовані критерії визначення стратегічних галузей, серед яких виокремлюються розгалужені зв'язки з іншими галузями економіки, високий ринковий потенціал, технологічна інтенсивність, високий рівень доданої вартості, низька енергоємність та екологічність [7].

Ще у 2009 р. ЄС ухвалив список із шести ключових технологій, що мають визначальне значення для розвитку різних галузей економіки та соціально-економічного прогресу загалом. Серед вказаних технологій виявилися передові промислові технології (робототехніка, 3D-друк, комп'ютерне моделювання і т.д.), передові матеріали, технології, пов'язані з біологічними науками, мікро- та наноелектроніка і фотоніка, штучний інтелект, цифрова безпека і зв'язок [8].

Перші спроби визначити перелік стратегічних галузей промисловості в Україні були здійснені у 2020 р., проте ця робота так і залишилась на рівні проекту постанови уряду. При цьому, відсутність в Україні державної політики, спрямованої на ефективне використання стратегічно важливих для стійкого функціонування економіки сировини та матеріалів, не лише обмежує потенціал розвитку високотехнологічних галузей, які використовують ці сировини, але й також сприяє вивезенню цінних ресурсів із країни. Зрозуміло, що ця робота в період війни не на часі. Однак, в період повоєнної відбудови України це точно має бути одним з пріоритетних завдань.

У 2021 р. в Україні була затверджена Національна економічна стратегія на період до 2030 року. У ній зазначається, що «світ швидко змінюється і це потребує відповідного реагування з боку України. Зростання кількості населення, глобальні зміни клімату, стрімкий розвиток цифрової економіки, а також регіоналізація міжнародного виробництва створюють як виклики, так і нові можливості для України. Саме тому важливо мати узгоджене бачення щодо стратегічного курсу економічної політики України, що враховуватиме глобальні тренди та внутрішні можливості держави» [9].

Попри досить аргументовані підходи та наміри, визначені у Стратегії [9], війна, на жаль, внесла свої суттєві корективи. Тому, на сьогоднішній день та й в час повоєнної відбудови нашої держави, основні стандарти, підходи, механізми цього рамкового документа мають бути уточнені і скориговані у відповідності до поточного стану національної безпеки України та з урахуванням тих загроз, які матимуть місце.

Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України своїм наказом від 23 лютого 2023 р. № 27 [10] затвердило критерії для визначення підприємств, установ і організацій у сфері оборонно-промислового комплексу, промисловості, літакобудівній галузі та у сфері космічної діяльності такими, що мають важливе значення для національної економіки. Цей наказ досить чітко відображає ті реалії, в яких опинилася Україна та її економіка в час війни. І зараз у нас має бути один ключовий пріоритет – це перемога. Відповідно, усі зусилля мають спрямовуватися, виходячи з цього критерію.

У цьому контексті слід акцентувати увагу на тому, що Україна має значні запаси більшості зі 120 видів усіх корисних копалин, які споживаються у світі, виявивши 117 з них на своїй території. Протягом тривалого періоду Україна, володіючи власними ресурсами, здійснювала експорт критично важливих для промисловості (у т.ч. оборонної) рідкоземельних металів, мінеральної сировини та інших ресурсів. Наприклад, український ільменіт експортувався до Росії, де він становив приблизно 70% від усього обсягу імпорту цієї групи мінералів, і використовувався, серед іншого, для виробництва військової техніки та зброї, яка тепер використовується проти України. Білорусь і РФ отримували сировину для виробництва скла з України, тоді як з цих країн в Україну надходила готова продукція. Крім того, багато років з України безперешкодно експортувалися кольорові метали та їх брухт, які могли б використовуватися (у т.ч. повторно) для власного виробництва.

У цьому аспекті слід підкреслити, що за даними Міністерства економіки України, ВВП України у 2023 р. зріс на 5% після падіння на 28,8% у 2022 р., це, за словами профільного міністра, так зване «відновлювальне зростання» [11].

Найбільші темпи відновлення продемонстрували державне управління та оборона (завдяки їх пріоритетному фінансуванню), будівництво (з урахуванням проектів відновлення), сільське господарство, внутрішня торгівля та переробна промисловість.

Відмічається, що для забезпечення роботи промисловості в умовах війни на державному рівні протягом 2022-2023 рр. реалізовано низку заходів, які стосувалися, зокрема, підтримки розроблення та виробництва інноваційних зразків техніки для потреб сектора оборони, забезпечення релокації виробничих потужностей, підтримки створення й розвитку переробних підприємств, індустріальних парків, реалізації дальших кроків у напрямі євро інтеграції [12]. Так, серед релокованих підприємств, які вже відновили свою діяльність на новому місці, підприємства переробної промисловості становлять 30,2%. Найбільше підприємств релокувалися до таких областей: 24% до Львівської; 14,5% до Закарпатської; 9,8% до Чернівецької; 8,3% до Івано-Франківської; 7,3% до Хмельницької; 6,3% до Тернопільської [13].

Згідно даних Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України, виробничі потужності оборонно-промислового комплексу у 2023 р. зросли втричі, по окремим напрямкам йдеться про зростання в десятки разів. Нині оборонно-промисловий комплекс України охоплює 500 підприємств, на яких задіяно 300 тисяч працівників. Попри бойові дії, економіка нашої країни розвивається. І оборонно-промисловий комплекс робить свій вагомий внесок: зі 4,9% зростання ВВП України 1,5% дала оборонна галузь у 2023 р. [14].

Європейська інтеграція Україна зумовлює у цьому контексті й відповідні структурні зміни, результатом яких повинні стати диверсифікація імпортно-експортних операцій ключових товарів і послуг, впровадження стандартів ЄС, інтеграція правової бази до вимог ЄС та багато інших заходів. Україна повинна зосередити зусилля на залученні європейських технологій для інтелектуального видобутку, перероблення сировини, а також на створенні внутрішніх ланцюгів виробництва. Крім того, важливо знаходити спільні інтереси з ЄС по реалізації проектів з виробництва критичних продуктів.

У своїй статті Д. Різник абсолютно вірно зазначає, що найважливішим питанням сьогодні є гарантія збереження інвестицій у воєнний і повоєнний час, тому першочерговим завданням в напрямку їхнього залучення й збереження є страхування ризиків міжнародними організаціями, які мають таку практику й раніше здійснювали свою діяльність в країнах, де відбувалися бойові дії [15].

Стратегія післявоєнної відбудови економіки України у контексті захисту провідних галузей національного виробництва має визначати довгострокову економічну візію, принципи і цінності, ключові напрями їх економічного розвитку та стратегічні цілі з урахуванням наявних і потенційних викликів та бар'єрів, а також основні завдання державної економічної політики та цільові індикатори на середньострокову і довгострокову перспективу.

Така стратегія також має передбачити поетапне досягнення мети щодо підвищення рівня добробуту населення. Першочерговим етапом при цьому має бути формування конкурентоспроможних умов для бізнесу та інвестицій у провідних галузях національного виробництва, а також відновлення довіри до державних інститутів. Це забезпечить залучення нових інвестицій і капіталу на світовому ринку для модернізації секторів національної економіки. При цьому, високопродуктивні сектори національної економіки будуть мати можливість ефективно конкурувати на міжнародному ринку товарів і послуг з іноземними державами, що, у свою чергу, сприятиме зростанню податкових надходжень до бюджету та доходів населення. У подальшому значний внутрішній споживчий ринок і зростання податкових надходжень сприятимуть розвитку сфери послуг та підвищенню якості життя громадян, першочергово у розрізі національної безпеки, соціального забезпечення, освіти, охорони здоров'я, навколишнього природного середовища, культури. Це, своєю чергою, забезпечуватиме стійкий розвиток людського потенціалу – головної і найважливішої цінності в XXI ст., яку Україна повинна системно розвивати.

Висновки. По результатах дослідження можливо сформулювати наступні узагальнюючі висновки. Зокрема, зважаючи на проведений аналіз теоретичних, правових та економічних чинників захисту провідних галузей виробництва України, пріоритет в удосконаленні стратегічних напрямів захисту провідних галузей виробництва України у період післявоєнної відбудови економіки нашої країни повинні мати наступні заходи:

1) *розробка відповідної стратегії.* Уряду необхідно активно працювати над удосконаленням національної стратегії економічного розвитку провідних галузей національного виробництва, що повинна містити конкретні напрями їх захисту та підтримки. Така стратегія покликана стати основою для реалізації візії та принципів економічного розвитку України в майбутньому повоєнному періоді. Вона визначатиме не лише ключові напрями економічного зростання, а й конкретні стратегічні цілі, шляхи їх досягнення та механізми, спрямовані на подолання поточних та потенційних викликів і перешкод. Ключовою метою стратегії має бути підвищення рівня добробуту населення, а для досягнення цієї мети необхідно послідовно рухатись у бік розбудови конкурентоспроможного бізнес-середовища, залучати інвестиції для модернізації економіки та створення сприятливих умов для підприємництва.

2) *створення нормативного підґрунтя.* Парламенту слід прийняти закони, що гарантують захист вітчизняних підприємств від недобросовісних практик з боку зовнішніх конкурентів та загроз. Особливий акцент має бути зроблений на оборонно-промисловому комплексі, IT-індустрії, аграрному секторі.

3) *захист національних інтересів.* Уряд має активно діяти на міжнародній арені для захисту наших національних інтересів у сфері зовнішньоекономічних відносин та інвестицій. З цією метою має бути залучений увесь широкий спектр можливих господарсько-правових та адміністративних методів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, що виникають із впровадження заходів нетарифного регулювання, які є офіційно закріпленими правилами (встановленими відповідно до закону заборонами та/або обмеженнями, не пов'язаними із застосуванням мита) та призначені для захисту внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, охорони здоров'я та життя людей і тварин, охорони навколишнього природного середовища, захисту прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також для охорони національної культурної та історичної спадщини.

4) *підвищення конкурентоспроможності.* Загалом тут йдеться про вжиття заходів, які стимулюватимуть розвиток внутрішнього ринку та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних бізнес-суб'єктів на міжнародному рівні. Це продовження підтримки розвитку малого та середнього бізнесу, податкове стимулювання, ефективна та прозора система кредитування.

5) *фінансова підтримка.* Уряд повинен розробити програми фінансової підтримки та стимулювання провідних галузей виробництва для забезпечення їх стійкого розвитку та збереження конкурентоспроможності.

6) *підтримка інновацій*. Ініціативи з цього напрямку повинні стимулювати розвиток інновацій та впровадження нових технологій у провідних галузях виробництва. Першочерговими пріоритетами мають бути розвиток ІТ-індустрії, штучного інтелекту, технологій в цілому.

7) *міжнародне співробітництво*. Уряд повинен активно працювати над розширенням міжнародного співпраці з метою забезпечення захисту провідних галузей виробництва, наприклад шляхом використання практик міжнародного протезування і лобіювання, публічно-приватного партнерства тощо.

8) *моніторинг і вдосконалення*. Важливо проводити постійний моніторинг ефективності реалізації заходів щодо захисту провідних галузей виробництва та вчасно вносити необхідні корективи до законодавства і стратегії економічного розвитку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Музиченко А.О., Овчаренко Т.С., Сігаєва Т.Є. Стратегії залучення інвестицій в українську економіку: прогнози й виклики. *Академічні візії*. 2023. № 23. С. 1–10. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/602>
2. Petrunenko Ia., Podtserkovnyi O. Transformation of the strategy of state economic policy in modern conditions. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. Vol. 6(3). P. 107–113. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2020-6-3-107-113>.
3. Kozlovskiy S., Petrunenko Ia., Baidala V., Myronchuk V., Kulnich T. Assessment of public welfare in Ukraine in the context of the COVID-19 pandemic and economy digitalization. *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol. 19(1). P. 416–431. DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.19\(1\).2021.35](https://doi.org/10.21511/ppm.19(1).2021.35).
4. Petrunenko Ia., Chychun V., Shprudko N., Kalynichenko Yu., Ali Issa Ibrahim Manal. Trends in the management of global economic development in the post-pandemic period. *International Review*. 2021. Vol. 10(1-2). P. 66–75. DOI: <https://doi.org/10.5937/intrev2102078P>.
5. Абрамова М.В., Маньков Д.С., Журенко С.В., Паславський М.М. Контент-аналіз нормативно-правової бази розвитку національного господарства України за мирного й воєнного часів. *Академічні візії*. 2023. № 22. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/523>.
6. Проблеми та перспективи розвитку стратегічних галузей промисловості України. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentarij-ekspertiv/problemy-ta-perspektyvy-rozvytku-stratehichnykh-haluzey-promyslovosti>.
7. Ya-Hwei Yang. Government Policy and Strategic Industries: The Case of Taiwan. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/6806582.pdf>.
8. Key enabling technologies policy. European Commission. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/research-area/industrial-research-and-innovation_en.
9. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179 / Кабінет Міністрів України. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-p#Text>.
10. Про затвердження Критеріїв для визначення Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості України підприємств, установ і організацій у сфері оборонно-промислового комплексу, промисловості, літакобудівній галузі та у сфері космічної діяльності такими, що мають важливе значення для національної економіки: наказ Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України від 23 лютого 2023 р. № 27 / Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0355-23#Text>.
11. Мінекономіки оцінило зростання ВВП України у 2023 р. у 5%. *Interfax-Україна*. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/959975.html>.
12. Заходи підтримки промисловості України під час повномасштабної війни. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/zakhody-pidtrymky-promyslovosti-ukrayiny-pid-chas-povnomasshtabnoyi-viyny>.
13. Завдяки урядовій програмі релокації збережено понад 35 тисяч робочих місць. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=a54c8281-02fa-4ced-8b14-3a7ca772a826&title=Zavdiaki>.

14. Результати діяльності Мінстратегпрому та Укроборонпрому за 2023 рік. URL: <https://mspu.gov.ua/news/rezultaty-diiialnosti-minstratehpromu-ta-ukroboronpromu-za-2023-rik>.
15. Різник Д. Інвестиційна діяльність в Україні після повномасштабного вторгнення в Україну. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2244>.